Afstand nemen volgens Paulus

door: Gerard Oudijn

www.gezondewoorden.nl

1. keer je ook van dezen af!

Onlangs sprak ik over het onderwerp gevaarlijke tijden. In deze spreekbeurt liet ik zien hoe Paulus in zijn beide brieven aan Timotheüs een neergaande ontwikkeling binnen de christelijke wereld beschrijft.

de Timotheüsbrieven
In 1 Timotheüs 4 schrijft hij dat sommigen afstand zullen nemen van het geloof en acht zullen geven op misleidende geesten en onderwijzingen van demonen, "in huichelarij van leugenwoorden".

Enkele jaren later schrijft hij in 2 Timotheüs 3 dat er in de laatste dagen gevaarlijke tijden zullen zijn, omdat de mensen een vorm van godsvrucht hebben, maar de kracht daarvan verloochenen.

En in het volgende hoofdstuk zegt hij dat er een tijd zal komen waarin men de gezonde leer niet meer zal verdragen, maar zich zal afkeren van de waarheid en zich zal keren tot mythen.

2 Korinthe
Ook besprak ik 2 Korinthe 11, waar Paulus spreekt over valse apostelen en bedrieglijke werkers. Zij doen zich voor als apostelen van Christus, maar zijn het niet. Dat verwondert Paulus niet, omdat ook de satan zich voordoet als een boodschapper van licht. Daarom is het volgens hem ook niet vreemd dat zijn dienaren zich voordoen als dienaren van de rechtvaardigheid.

helder beeld
Wanneer we deze Schriftgedeelten uit Timotheüs naast elkaar leggen, ontstaat een duidelijk beeld. Paulus beschrijft geen incidentele afwijkingen van enkele personen, maar een algemene ontwikkeling waarin de christelijke godsdienst haar oorsprong steeds verder kwijtraakt. Opvallend is dat hij daar steeds opnieuw de enkeling tegenover stelt: "Jij echter..." (1 Tim. 6:11; 2 Tim. 3:10; 4:5).

Uit het gedeelte in 2 Korinthe blijkt bovendien dat dienaren van satan zich voordoen als boodschappers van licht en dienaren van de rechtvaardigheid. Het gevaar komt dus niet alleen van buitenaf, maar vooral van hen die zich voordoen als verkondigers van Gods Woord.

Aan het einde van zijn beschrijving in 2 Timotheüs 3 geeft Paulus een indringende opdracht:

> *2 Timotheüs 3 (naar ISA)*
> [6] (...) Keer je ook van dezen af!

Naar aanleiding van mijn spreekbeurt ontving ik hierover een reactie:

> *Je vergelijkt het merendeel van de prekers van nu met de dienaren van satan, die zich voordoen als een engel van het licht. Je moet bij de tekst aan Timotheus denken aan de leer van de eeuwige hel en de mensen die dat geloven, en behandelt daarna het stuk dat zegt "keer je van hen af!". Als we die stukjes aan elkaar binden, en het zo scherp opvatten, lijk je*

mee te geven dat we vrijwel alle andere gelovigen, omdat ze ook in een eeuwige hel geloven, moeten mijden, ons van hen af moeten keren. Besef je de zwaarte van wat je dan spreekt? Als je gelijk hebt, dan roep je bijna iedereen op om families uit elkaar te trekken, collega's te vermijden, zichzelf praktisch te isoleren.

geen compromis
Dat is een begrijpelijke vraag. Maar voordat we nadenken over de praktische gevolgen, moeten we eerst vaststellen wat Paulus eigenlijk bedoelt. Anders laten we niet de Schrift onze uitleg bepalen, maar de mogelijke consequenties van die uitleg.

Paulus gebruikt namelijk krachtige woorden. Hij roept niet op tot een compromis of middenweg, maar zegt: "keer je ook van dezen af". Vergelijkbare oproepen vinden we ook elders in zijn brieven:

- Indien dan iemand zich uitzuivert van dezen (2 Tim. 2:21)
- Ga uit, uit hun midden, en zonder je af (2 Kor. 6:17)
- Wijk van hen af. (Rom. 16:17)
- Onttrek u aan iedere broeder... (2 Thess. 3:6)
- Wijs een sektarisch mens af. (Tit. 3:10)

De vraag is dus niet óf Paulus oproept afstand te nemen. Dat doet hij onmiskenbaar. De vraag is: *waarvan* of *van wie* zouden wij afstand nemen?

antwoord
De Schriftgedeelten die we hierboven hebben genoemd, geven zelf het antwoord.

In 1 Timotheüs 4 spreekt Paulus over onderwijzingen van demonen, gebracht "in huichelarij van leugenwoorden". In mijn spreekbeurt noemde ik de leer van de altijddurende hellestraf als voorbeeld. Maar hetzelfde geldt voor andere leerstellingen die niet aan de Schrift zijn ontleend, zoals de onsterfelijkheid van de ziel en de drie-eenheidsleer. Mijn punt is echter niet één afzonderlijk leerstuk. Paulus beschrijft een veel bredere ontwikkeling: de gezonde leer maakt plaats voor religieuze mythen.

Dat is precies wat hij in 2 Timotheüs 3 en 4 zegt. Er ontstaat een religieuze wereld met een vorm van godsvrucht. Zij ziet er vroom uit, maar verloochent de kracht ervan. Zij verdraagt de gezonde leer niet meer, keert zich af van de waarheid en wendt zich tot mythen.

religie
Opnieuw gaat het niet in de eerste plaats over goddeloosheid, maar over religie die de waarheid heeft ingeruild voor menselijke overlevering en religieuze vorm. Er hebben vele mythen ingang gevonden in het christendom. De eerder genoemde voorbeelden van de hel en de drie-eenheid zijn menselijke verzinsels en doen afbreuk aan fundamentele waarheden.

afstand nemen waarvan?
Wanneer Paulus vervolgens zegt: "Keer je ook van dezen af", roept hij niet op om ons af te keren van individuen en van kerkmensen in maatschappelijke en sociale verbanden. Hij roept op afstand te nemen van een religieus systeem dat de gezonde leer heeft verlaten: van zijn instituten, zijn leerstellingen, zijn invloed en zijn manier van denken. Dat is iets wezenlijk anders dan geen omgang meer hebben met de mensen die zich daarbinnen bevinden.

Juist daarom is het van belang eerst zorgvuldig vast te stellen wie of wat Paulus op het oog heeft. Pas daarna kunnen we nadenken over de praktische toepassing. Anders laten we de gevolgen de betekenis van de tekst bepalen, in plaats van de tekst zelf.

2. indien dan iemand zichzelf van dezen uitzuivert

In de vorige blog zagen we dat Paulus Timotheüs oproept: "keer je ook van dezen af" (2 Tim. 3:5). Dat is een duidelijke oproep. Maar waarom is dat eigenlijk nodig? Is afstand nemen een doel op zichzelf? In 2 Timotheüs 2 geeft Paulus zelf het antwoord. Hij laat zien dat het niet gaat om het veroordelen van anderen, maar om de vraag of wij bruikbaar zijn voor de Heer.

> *2 Timotheüs 2 (naar ISA)*
> [19] Niettemin, het vaste fundament van God staat, hebbende dit zegel: De Heer kent de zijnen, en: Laat een ieder, die de naam van de Heer noemt, afstand nemen van de onrechtvaardigheid.
> [20] Maar in een groot huis zijn niet alleen gouden en zilveren voorwerpen, maar ook van hout en van aardewerk; en sommige zijn tot eer, andere tot oneer.
> [21] Indien dan iemand zichzelf van dezen uitzuivert, zal hij een voorwerp zijn tot eer, geheiligd, zeer bruikbaar voor de Eigenaar, tot elk goed werk gereed.

het vaste fundament van God
Voordat Paulus spreekt over het grote huis, legt hij eerst een fundament. Hij heeft zojuist gewaarschuwd voor dwaalleraars die de waarheid verdraaien en het geloof van sommigen omverwerpen (vers 18).

Al tijdens Paulus' leven hadden velen zich van hem en zijn boodschap afgekeerd (2 Tim. 1:15). De christenheid was al in verval geraakt. Paulus verwacht niet dat dit zich zal herstellen. Integendeel, hij kondigt aan dat het steeds verder zal ontsporen. De waarheid zal worden ingeruild voor menselijke leringen en wat overblijft is een geestelijke ruïne. Timotheüs krijgt daarom niet de opdracht die ruïne te herbouwen, maar zichzelf eruit te zuiveren, zodat hij een vat tot eer wordt, bruikbaar voor de Eigenaar.

> “Niettemin, het vaste fundament van God staat”.

Mensen kunnen afdwalen en Gods waarheid verlaten, maar Gods werk blijft onaantastbaar. De Heer weet wie werkelijk van Hem zijn. Paulus grijpt hierbij terug op de geschiedenis van Korach, Dathan en Abiram (Numeri 16). Toen zij tegen Mozes en Aäron in opstand kwamen, zei Mozes:

> "De Heer kent degenen die van Hem zijn".

Korach en zijn medestanders waren geen atheïsten. Zij dienden dezelfde God als Mozes. Maar zij verwierpen de plaats die God aan Mozes en Aäron had gegeven en wilden zelf het priesterschap opeisen. Daarmee stelden zij hun eigen religieuze orde tegenover de ordening die God had ingesteld.

afstand nemen
Voordat God hen oordeelde, kreeg het volk de opdracht zich van hen af te zonderen. Zij moesten hun tenten verlaten en afstand nemen van deze mannen. Juist daarop doelt Paulus wanneer hij schrijft:

> "Laat een ieder, die de naam van de Heer noemt, afstand nemen van de onrechtvaardigheid."

Dat is de lijn die hij in deze brief verder uitwerkt. Niet deelnemen aan dwaling, maar er afstand van nemen. Vanuit die gedachte vervolgt Paulus met het beeld van het grote huis.

een groot huis
Paulus vergelijkt de situatie van het christendom met een groot huis. Dit huis staat in contrast met het huis van God: *de ecclesia van de levende God, steunpilaar en basis van waarheid* (1 Tim. 3:15).

In dit grote huis staan allerlei voorwerpen. Sommige zijn gemaakt van goud of zilver en hebben een eervolle bestemming. Andere zijn van hout of aardewerk en worden voor minder eervolle doeleinden gebruikt.

Het beeld maakt duidelijk dat binnen het christendom waarheid en dwaling naast elkaar voorkomen. Niet alles wat christelijk heet, is daarom ook tot eer van God. Paulus had Timotheüs al gewaarschuwd dat velen van de gezonde woorden zouden afwijken en dat het verval alleen maar zou toenemen. Tegen die achtergrond spreekt hij over een groot huis waarin verschillende soorten voorwerpen naast elkaar aanwezig zijn.

zuiver jezelf
Opvallend is dat Paulus Timotheüs niet opdraagt het grote huis schoon te maken. Hij zegt ook niet dat hij alle voorwerpen tot oneer moet verwijderen. De oproep is persoonlijk:

> "Indien dan iemand zichzelf van dezen uitzuivert..."

De verantwoordelijkheid ligt niet bij anderen, maar bij jezelf. Paulus roept Timotheüs niet op de christenheid te zuiveren, maar zichzelf eruit te zuiveren. Het gaat niet om het veranderen van het systeem, maar om trouw aan de waarheid.

Het werkwoord dat Paulus gebruikt is krachtig. Het betekent zichzelf grondig reinigen of uitzuiveren. Niet een beetje afstand houden, maar zich losmaken van datgene wat in strijd is met de waarheid. Dat sluit naadloos aan bij de oproep die we in de vorige blog zagen: "keer je ook van dezen af." Paulus zoekt geen compromis. Hij roept op tot een duidelijke keuze.

een vat tot eer
Daarmee zijn we direct bij het doel van deze verzen. Paulus zegt niet dat iemand zich moet afzonderen om zichzelf beter te voelen of om boven anderen te staan. Integendeel. Hij noemt vier positieve gevolgen van dit “uitzuiveren”:

- een vat tot eer
- geheiligd
- bruikbaar voor de Eigenaar
- tot elk goed werk gereed

Dat is waar het Paulus om gaat. Wie zich losmaakt van dwaling en vasthoudt aan de gezonde leer, wordt een bruikbaar instrument in Gods hand. Niet de afzondering staat centraal, maar de bruikbaarheid.

Dat sluit ook aan bij de lijn van de hele brief. Paulus probeert het verval niet tegen te houden. Dat is volgens hem onafwendbaar. Wel roept hij Timotheüs op om te midden van dat verval trouw te blijven aan het Woord en zich daardoor te laten gebruiken door de Heer.

niet alleen vluchten, maar ook najagen
Daar blijft Paulus niet staan. Hij vervolgt:

> [22] Maar vlucht van de jeugdige begeerten, maar jaag rechtvaardigheid, geloof, liefde en vrede na, met hen die de Heer aanroepen uit een rein hart.

Dat is kenmerkend voor Paulus. Hij zegt niet alleen waarvan Timotheüs afstand moet nemen, maar ook waarop hij zich dient te richten.

Het leven van een gelovige bestaat niet alleen uit het afwijzen van het verkeerde. Het is vooral gericht op het najagen van dat wat goed is. Rechtvaardigheid, geloof, liefde en vrede kenmerken iemand die bruikbaar wil zijn voor zijn Heer.

Opvallend is ook dat Paulus dit niet als een individuele opdracht neerzet. Hij voegt eraan toe: "met hen die de Heer aanroepen uit een rein hart." Er zijn dus meerderen die dezelfde weg willen gaan. Niet de massa staat centraal, maar degenen die in oprechtheid vasthouden aan Gods Woord. Juist tot zulke gelovigen richt Paulus zijn laatste brief.

Paulus roept Timotheüs niet op het christendom te herstellen, maar zichzelf eruit te zuiveren. Juist door trouw te blijven aan de waarheid wordt hij een vat tot eer, bruikbaar voor de Eigenaar.

3. ga uit hun midden weg en zonder je af

In de vorige blogs zagen we dat Paulus gelovigen oproept afstand te nemen van hen die de waarheid verlaten. In 2 Timotheüs 2 voegde hij daaraan toe dat het doel daarvan niet afzondering op zichzelf is, maar dat wij een vat tot eer zouden zijn, bruikbaar voor de Eigenaar.

Diezelfde lijn komen we ook tegen in 2 Korinthe 6. Dit gedeelte wordt vaak toegepast op een huwelijk tussen een gelovige en een ongelovige. Hoewel dat principe zeker uit deze woorden is af te leiden, laat de context zien dat Paulus vooral spreekt over religieuze gemeenschap.

> *2 Korinthe 6 (naar ISA)*
> [14] Vorm geen ongelijk span met ongelovigen. Want wat voor deelgenootschap hebben rechtvaardigheid en wetteloosheid, of welke gemeenschap heeft het licht met de duisternis?
> [15] En welke overeenstemming is er tussen Christus en Belial, of welk deel heeft een gelovige met een ongelovige?
> [16] En wat voor overeenstemming heeft de tempel van God met afgoden? Want jullie zijn de tempel van de levende God, zoals God zei: Ik zal onder hen inwonen, en Ik zal te midden van hen wandelen, en Ik zal hun God zijn en zij zullen mijn volk zijn.
> [17] Daarom: Ga uit, uit hun midden, en zonder je af, zegt de Heer, en raak het onreine niet aan, en Ik zal jullie binnenlaten.

gefundeerd op de Schrift
Opvallend is dat Paulus zijn oproep volledig onderbouwt vanuit het Oude Testament. Het beeld van het ongelijke juk is ontleend aan Deuteronomium 22. Exodus, Leviticus en Ezechiël laten zien dat Gods volk Zijn tempel is. Jesaja roept Gods volk op uit het onreine weg te trekken. Paulus neemt verschillende Schriftgedeelten uit de Tenach en past die toe op de ecclesia.

een ongelijk juk
Het beeld van een ongelijk juk komt uit de landbouw. Onder een juk werden twee trekdieren naast elkaar gespannen om samen te werken. De wet van Mozes verbood een rund en een ezel samen voor de ploeg te zetten (Deut. 22:10). Twee verschillende dieren trekken niet gelijk op. Het juk wringt, schuurt en belemmert beide. Dat is het beeld dat Paulus gebruikt.

Paulus zegt daarmee niet dat een gelovige iedere vorm van contact of samenwerking met ongelovigen moet vermijden. Wij leven immers midden in de wereld en hebben dagelijks met hen te maken. Een ongelijk juk ontstaat wanneer een samenwerking vraagt dat één van beiden zijn overtuiging moet prijsgeven of compromissen moet sluiten. Dan wringt het, net zoals twee ongelijke trekdieren onder één juk.

de context is religieus
Paulus werkt zijn oproep vervolgens verder uit met een reeks vragen:

> *Welke gemeenschap heeft rechtvaardigheid met wetteloosheid?*
> *Welke gemeenschap heeft licht met duisternis?*
> *Welke overeenstemming heeft Christus met Belial?*
> *Welk deel heeft een gelovige met een ongelovige?*
> *En wat voor overeenstemming heeft de tempel van God met afgoden?*

Opvallend is dat Paulus uitsluitend geestelijke tegenstellingen noemt. Hij spreekt over Christus en Belial, over licht en duisternis, over gelovigen en ongelovigen en uiteindelijk over de tempel van God en de afgoden. Daarmee wordt duidelijk dat zijn onderwerp religieuze gemeenschap is. In vers 16 komt Paulus tot de kern van zijn betoog:

> Want jullie zijn de tempel van de levende God.

Daarna volgt een reeks citaten uit het Oude Testament. Paulus citeert niet één Schriftgedeelte, maar verweeft verschillende beloften tot één geheel. Hij grijpt onder meer terug op:

- Exodus 29:45-46, waar God belooft onder Israël te wonen.
- Leviticus 26:11-12, waar Hij zegt: *"Ik zal in uw midden wandelen en Ik zal u tot een God zijn."*
- Ezechiël 37:26-27, waar God belooft Zijn heiligdom voor altijd in het midden van Zijn volk te plaatsen.

Al deze beloften werden oorspronkelijk aan Israël gegeven. Paulus past ze nu toe op de ecclesia. De ecclesia is de tempel van de levende God. Daarom kan er geen gemeenschap zijn tussen Gods tempel en afgoden. De voorbeelden uit de Tenach zijn duidelijk: religieuze vermenging is afgoderij. God roept Zijn volk niet op zich ermee te verbinden, maar zich ervan af te zonderen.

Nu blijkt ook waarom Paulus begon over een ongelijk juk. Het gaat hem niet in de eerste plaats om een huwelijk of een zakelijke samenwerking, maar om religieuze gemeenschap waarin waarheid en afgoderij met elkaar worden vermengd.

ga uit hun midden weg
Vanuit die gedachte volgt de conclusie:

> Daarom: Ga uit, uit hun midden, en zonder je af, zegt de Heer, en raak het onreine niet aan.

Ook hier citeert Paulus het Oude Testament. De woorden zijn ontleend aan Jesaja 52:11, waar God Zijn volk oproept zich af te zonderen van het onreine. Deze oproep staat in het gedeelte van Jesaja waarin de verlossing van Israël uit de ballingschap wordt aangekondigd.
Paulus past deze woorden toe op de ecclesia. Opnieuw zien we dezelfde lijn als in de vorige blogs. Hij roept gelovigen niet op de religieuze wereld te hervormen, maar eruit weg te gaan.

Dat is precies dezelfde gedachte als:

"Keer je ook van dezen af." (2 Tim. 3:5)
"Indien dan iemand zichzelf van dezen uitzuivert..." (2 Tim. 2:21)

Paulus blijft hierin opmerkelijk consequent.

geen compromis
Soms wordt gedacht dat Paulus oproept zoveel mogelijk overeenkomsten tussen verschillende religieuze stromingen te zoeken. Het tegenovergestelde is waar. Hij roept juist op geen gemeenschap te zoeken waar daarvoor concessies aan de waarheid nodig zijn. Waar waarheid en dwaling met elkaar vermengd worden, ontstaat een ongelijk juk. Niet omdat gelovigen beter zouden zijn dan anderen, maar omdat God Zijn waarheid niet met dwaling vermengt.

niet afzondering, maar trouw
Ook hier is afstand nemen niet het doel. Paulus roept op uit te gaan uit religieuze vermenging, zodat de gelovige vrij is om God zonder compromis te dienen. Het gaat opnieuw niet om het verlaten van mensen, maar om het verlaten van een religieuze gemeenschap waarin waarheid en dwaling met elkaar vermengd zijn.

4. mijd hen!

In de eerste drie blogs zagen we dat Paulus gelovigen oproept afstand te nemen van religieuze vermenging en van hen die de waarheid verlaten. Dat is geen incidentele oproep, maar een terugkerende lijn in zijn brieven. Ook in Romeinen 16 treffen we diezelfde lijn aan.

Romeinen 16 (naar ISA)
[17] En ik roep jullie op broeders, op te merken degenen die buiten het onderwijs dat jullie leerden, onenigheden en valstrikken maken, en mijd hen!

merk op
Paulus begint met de oproep hen op te merken. Het gaat om mensen die onderwijs geven dat buiten, of letterlijk: *naast*, het onderwijs ligt dat de Romeinen van Paulus hadden ontvangen. Hun leer stemt niet overeen met het onderwijs dat hij had gegeven.

Paulus zegt ook wat het gevolg is van hun onderwijs. Zij veroorzaken onenigheden en valstrikken. Waar van de waarheid wordt afgeweken, ontstaat verdeeldheid. Men raakt verstrikt in allerlei wind van leer.

Wat is dan Paulus' opdracht?

"Mijd hen!"

afwijkend onderwijs
Opnieuw roept Paulus niet op om afstand te nemen van de samenleving of van personen in maatschappelijke verbanden. Zijn waarschuwing richt zich tegen hen die afwijken van het onderwijs dat hij had gegeven en anderen daarin meeslepen. Van zulke leraren en hun leer nemen wij daarom afstand.

De waarheid en de leugen gaan uiteindelijk niet samen. Wie vasthoudt aan het onderwijs van Paulus, zal zich daarom vanzelf afkeren van wat daarmee in strijd is.

5. onttrek u aan iedere broeder die ongeregeld wandelt

In de vorige blogs zagen we dat Paulus oproept afstand te nemen van hen die afwijken van de waarheid. Ook in 2 Thessalonicenzen 3 vinden we zo'n oproep. Dit keer gaat het niet over afwijkend onderwijs, maar over een ongeregelde wandel.

> *2 Thessalonicenzen 3 (naar ISA)*
> [6] Maar wij geven jullie opdracht broeders, in de naam van onze Heer Jezus Christus, dat jullie onttrekken van elke broeder die ongeregeld wandelt, en niet naar de overlevering die zij van ons ontvingen.

afstand houden
Het Griekse woord dat hier met "onttrekken" is vertaald (*stellesthai*), betekent letterlijk: zich terugtrekken of afstand bewaren. Het beschrijft niet zozeer een definitieve breuk, maar het bewust op afstand blijven van iemand die ongeregeld wandelt.

Opnieuw is de norm de overlevering die Paulus had doorgegeven. De broeders waarover hij spreekt, wandelden niet overeenkomstig dat onderwijs. In de verzen die volgen laat Paulus zien waarin die ongeregelde wandel bestond.

ongeregeld wandelen
Uit het verband blijkt dat Paulus spreekt over broeders die niet wilden werken. Hij wijst daarbij op zijn eigen voorbeeld.

> [7] Want jullie weten zelf, hoe jullie ons moeten navolgen, want wij hebben ons niet ongeregeld gedragen onder jullie,
> [8] noch aten wij om niet brood bij iemand, maar met moeite en inspanning werkten wij dag en nacht, om niemand van jullie te belasten.

Van Paulus is bekend dat hij wel degelijk aanspraak kon maken op ondersteuning. In 1 Korinthe 9 legt hij uitgebreid uit dat een apostel het recht heeft van het evangelie te leven. Toch maakte hij van dat recht geen gebruik. Hij deed geen beroep op ondersteuning en vroeg geen bijdrage van mensen.

Waarom niet? Omdat hij geen enkele hinder wilde geven aan het evangelie van Christus (1 Kor. 9:12). Het evangelie is de boodschap dat God alles om niet schenkt en dat de mens daaraan niets kan bijdragen. Paulus zag het daarom als een voorrecht ook zelf het evangelie om niet te brengen. Wanneer gelovigen hem uit eigen beweging ondersteunden, nam hij dat echter met dankbaarheid aan (Fil. 4:10-19).

niet willen werken
Vervolgens noemt Paulus de broeders die afwijken van zijn voorbeeld.

> [9] Niet dat wij het recht niet hebben, maar om onszelf als een voorbeeld aan jullie te geven, om ons na te volgen.
> [10] Want ook toen wij bij jullie waren, gaven wij deze opdracht aan jullie: Indien iemand niet wil werken, laat hij ook niet eten!

Het gaat hier niet om mensen die niet *kunnen* werken, maar om mensen die niet *willen* werken. Zij hielden zich bezig met van alles, behalve met hun eigen arbeid.

In vers 11 schrijft Paulus:

> [11] Want wij horen, dat sommigen onder jullie ongeregeld wandelen, dat zij geen enkel werk doen, maar dat zij zich met overbodige dingen bezig houden.

Het Griekse woord dat hier met "zich bezighouden" is vertaald, is samengesteld uit de woorden *rondom* en *werken*. Het beeld is dat zij zich met van alles bezighielden, behalve met het werk dat zij eigenlijk behoorden te doen. Een mogelijke verklaring is dat sommigen, vanwege hun sterke verwachting van de komst van Christus, meenden dat werken niet langer nodig was. Beide Thessalonicenzenbrieven laten zien dat deze verwachting sterk leefde. Hoe het ook zij, Paulus keurt deze houding af.

Zijn opdracht aan hen is eenvoudig:

> [12] Aan hen echter geven wij opdracht en roepen hen op in de Heer Jezus Christus, dat zij in alle rust werken en hun eigen brood eten.

onttrek u
Aan de overige broeders geeft Paulus een andere opdracht:

“Onttrek je aan elke broeder die ongeregeld wandelt”.

Opnieuw is de oproep niet willekeurig. Paulus roept niet op afstand te nemen vanwege een persoonlijk meningsverschil, maar omdat sommigen niet wandelden overeenkomstig de overlevering die zij van hem hadden ontvangen.

Ook hier zien we dezelfde lijn als in de vorige blog. Daar ging het om hen die afweken van Paulus' onderwijs, hier om hen die niet wandelden overeenkomstig datzelfde onderwijs. In beide gevallen is de norm de overlevering die Paulus had doorgegeven. Daarom roept hij op zich te distantiëren van hen die daarvan afwijken.

6. weiger een sektarisch mens

In de vorige blogs zagen we dat Paulus verschillende keren oproept afstand te nemen van hen die afwijken van de waarheid. In Romeinen 16 ging het om hen die naast het onderwijs van Paulus andere dingen leerden. In 2 Thessalonicenzen 3 om broeders die niet wandelden overeenkomstig de overlevering die zij hadden ontvangen. Ook in de brief aan Titus vinden we een soortgelijke opdracht.

> *Titus 3 (naar ISA)*
> [10] Weiger een sektarisch mens, na een eerste en tweede attendering.

een ketter?
Veel vertalingen geven dit vers weer met: “Verwerp een ketters mens”. Daardoor denken de meeste lezers direct aan iemand die een verkeerde leer verkondigt. Dat is begrijpelijk. In ons taalgebruik heeft het woord ketter hoofdzakelijk de betekenis gekregen van iemand die afwijkt van de officiële leer of van de kerkleer. Toch is dat niet de betekenis van het Griekse woord dat Paulus hier gebruikt.

Het woord is verwant aan het Griekse *hairesis*. Dat betekent oorspronkelijk: een partij, richting of stroming. In het boek Handelingen wordt hetzelfde woord gebruikt voor de partij van de Sadduceeën (Hand. 5:17), de partij van de Farizeeën (Hand. 15:5) en zelfs voor de gelovigen in Jezus als Messias,

die door hun tegenstanders "de groepering van de Nazoreeërs" worden genoemd (Hand. 24:5). Het woord is dus van zichzelf niet negatief.

partijschappen
Negatief wordt het wanneer iemand binnen de ecclesia partijvorming veroorzaakt. Dat is precies het probleem dat Paulus in zijn eerste brief aan de Korinthiërs bespreekt.

> *1 Korinthe 1 (naar ISA)*
> [10] Maar ik roep jullie op, broeders, door de naam van onze Heer Jezus Christus, dat jullie allen hetzelfde zeggen, en dat er geen scheuringen onder jullie zijn, maar dat jullie je afstemmen tot hetzelfde denken, en tot dezelfde mening.

Even verderop noemt hij de oorzaak van die verdeeldheid:

> [12] Ik zeg dit, dat ieder van jullie zegt: Ik ben van Paulus. En ik van Apollos. En ik van Kefas. En ik van Christus.

Daarop stelt Paulus een aantal retorische vragen:

> [13] Is Christus gedeeld? Werd Paulus soms voor jullie gekruisigd? Of worden jullie in de naam van Paulus gedoopt?

En in 1 Korinthe 11 schrijft hij:

> *1 Korinthe 11 (naar ISA)*
> [19] Want er moeten ook groeperingen onder jullie zijn, opdat zij, die wèl-beproefd zijn, onder jullie openbaar zullen worden.

Dat partijschappen zouden ontstaan, verbaasde Paulus niet. Hij zegt zelfs dat zij er moeten zijn, opdat de beproefden openbaar worden. Juist in zulke situaties wordt openbaar wie de beproefden zijn: degenen die niet meegaan in partijvorming, maar de eenheid bewaren die Christus heeft gegeven.

eerst attenderen
Opvallend is dat Paulus niet direct zegt dat zo iemand moet worden afgewezen.

Hij schrijft:

> "...na een eerste en tweede attendering".

Het Griekse woord dat hier in de meeste vertalingen wordt vertaald met “terechtwijzing” betekent letterlijk: iemand ergens op attenderen of iets in het denken plaatsen. Eerst krijgt hij de gelegenheid zijn houding te herzien. Pas wanneer blijkt dat hij daarin volhardt, volgt de opdracht hem af te wijzen.

hij veroordeelt zichzelf
Paulus geeft daarvoor ook de reden.

> [11] Je weet dat zo iemand het spoor bijster is geraakt en zondigt; hij veroordeelt zichzelf.

Opvallend is dat Paulus niet zegt dat Titus hem moet veroordelen. Hij zegt dat zo iemand zichzelf veroordeelt. Door vast te houden aan zijn partijschap en verdeeldheid te blijven zaaien, plaatst hij zichzelf buiten de gemeenschap. Verdere maatregelen noemt Paulus niet. De sektariër verbreekt zelf de gemeenschap die Christus heeft gegeven.

dezelfde lijn
Ook hier zien we dezelfde lijn als in de vorige blogs. In Romeinen ging het om afwijkend onderwijs. In 2 Thessalonicenzen om een afwijkende wandel. Hier gaat het om partijvorming. Hoewel de situaties verschillen, blijft Paulus' uitgangspunt hetzelfde: vasthouden aan het onderwijs dat hij had doorgegeven en de eenheid bewaren die daarop is gebaseerd.

Waar mensen afwijken van dat onderwijs en daardoor partijvorming veroorzaken, roept Paulus op duidelijke grenzen te trekken. Niet omdat Titus iemand zou moeten veroordelen, maar omdat de sektariër zichzelf buiten de gemeenschap plaatst. Wie een eigen groepering vormt, verbreekt wat Christus heeft samengevoegd. Daarom is Paulus' opdracht kort en helder:

> "Weiger een sektarisch mens".

7. uit jullie midden zal worden weggenomen

Een van de bekendste gedeelten over afstand nemen vinden we in 1 Korinthe 5. Juist dit hoofdstuk wordt vaak gebruikt als onderbouwing voor kerkelijke tucht. Daarom is het belangrijk nauwkeurig te lezen wat Paulus hier daadwerkelijk schrijft.

een uitzonderlijke situatie
Paulus begint zijn betoog met de beschrijving van een ernstige situatie.

> *1 Korinthe 5 (naar ISA)*
> [1] Om kort te gaan, het wordt gehoord dat er ontucht onder jullie is, en een zodanige ontucht die zelfs niet onder de natiën wordt genoemd, namelijk dat iemand de vrouw van zijn vader heeft.

Het woord “ontucht” wordt in de meeste vertalingen weergegeven met “hoererij” (Grieks: *porneia).* Dat is seksuele gemeenschap met een ander dan de eigen man of vrouw.

Het gaat niet om een misstap of een zonde waarin iemand is gevallen. Paulus spreekt over iemand die een verhouding heeft met de vrouw van zijn vader, waarschijnlijk zijn stiefmoeder. Zelfs onder de heidenen gold zo'n relatie als onaanvaardbaar.

opgeblazen
Opmerkelijk is dat Paulus zijn verwijt niet tot de man richt, maar tot de ecclesia. Hij noemt de man zelfs nergens bij naam. Zijn aandacht gaat niet uit naar de persoon, maar naar de situatie en vooral naar de houding van de ecclesia.

> [2] En jullie zijn opgeblazen? En rouwen jullie niet liever? Opdat degene die dit werk verricht, uit jullie midden zal worden weggenomen?

De Korinthiërs waren niet bedroefd over wat er gebeurde, maar waren opgeblazen. Het woord “opgeblazen” kwamen we al eerder in de brief tegen. Paulus gebruikte het voor hun hoogmoed en hun neiging zich boven elkaar te verheffen (1 Kor. 4:6,18-19). Ook hier ontbreekt de juiste gezindheid. Blijkbaar beschouwden zij hun verdraagzaamheid zelfs als iets om trots op te zijn. Daarom zegt Paulus: “jullie roem is niet goed” (vers 6).

valse leer
Hun opgeblazen houding komt verderop in het hoofdstuk terug in het beeld van het zuurdeeg (1 Kor. 5:6-7). Zij stonden niet in de waarheid en dát was de oorzaak van hun verkeerde gezindheid.

dit werk verricht
Paulus spreekt vervolgens over "degene die dit werk verricht". Dat is een belangrijk detail. Het Griekse woord heeft de betekenis van iets bedrijven of praktiseren. Paulus spreekt dus niet over iemand die door zwakheid ten val is gekomen, maar over iemand die in deze praktijk volhardt. Dat onderscheid maakt hij elders ook. In Galaten 6 spreekt hij juist over iemand die door een misstap wordt overvallen en die in zachtmoedigheid terechtgebracht moet worden. Hier gaat het om iets anders.

uit jullie midden
Paulus zegt: "opdat degene die dit werk verricht uit jullie midden zal worden weggenomen." De gangbare vertalingen geven dit verschillend weer:

> …uit uw midden te verwijderen (NBG)
> …uit uw midden weg te doen (HSV)
> …uit het midden van u weggedaan worde (SV)

Opvallend is dat Paulus hier een passieve werkwoordsvorm gebruikt. De Statenvertaling behoudt die grammaticale vorm, terwijl de NBG en de HSV de formulering gemakkelijker laten lezen als een opdracht aan de ecclesia. De nadruk ligt dus niet op wat de Korinthiërs zouden moeten doen, maar op het feit dát deze man uit hun midden zou worden weggenomen. Door de houding van de Korinthiërs kon deze man zich ongestoord in hun midden handhaven.

Paulus roept de Korinthiërs niet op de man van de ledenlijst te schrappen. Zoiets bestond niet eens. Ook roept hij niet op de man uit hun midden te verwijderen. Hij spreekt de Korinthiërs aan op hun opstelling. Als zij zouden rouwen en bedroefd zijn over de situatie in plaats van hun misplaatste trots, dan zou deze man vanzelf uit hun midden worden weggenomen: *opdat* degene die dit werk verricht, uit jullie midden zal worden weggenomen. In een gezond lichaam worden ongezonde elementen vanzelf uitgezuiverd.

uitzuiveren
Wanneer de ecclesia gezond is, kan zo'n situatie niet blijven bestaan. Iemand die zo'n buitensporige levenswijze praktiseert, zal zich daar uiteindelijk niet thuis voelen of tot inkeer komen. Juist het onderwijs van Paulus zou de ecclesia reinigen. Niet door een organisatorische maatregel, maar doordat de waarheid haar werk doet (vergelijk Efeze 5:25-26).

In het volgende hoofdstuk staan we stil bij zijn woorden:

> "Leveren wij zo iemand over aan de satan".

8. wij geven zo iemand over aan de satan

In de vorige blog hebben we een begin gemaakt met de bespreking van 1 Korinthe 5, een hoofdstuk waar men vaak het bewijs leest voor gemeentelijke tucht. Het meest opvallend in de eerste verzen is dat Paulus zijn verwijt richt tot de ecclesia en niet tot de man. Hun houding was de reden dat zo'n praktijk in hun midden kon bestaan. Blijkbaar waren de Korinthiërs zelfs trots op hun verdraagzaamheid. Daardoor kreeg het kwaad vrij spel in hun midden (:2).

Hij schrijft dat deze man uit hun midden zou worden weggenomen. Daarbij gebruikt hij een passieve werkwoordsvorm. In de volgende verzen legt Paulus uit wat hij daarmee bedoelt.

> *1 Korinthe 5 (naar ISA)*
> [3] Want ik, die afwezig ben in het lichaam, maar die aanwezig ben in de geest, heb reeds, als aanwezig, zo geoordeeld over degene, die dit bewerkt.

Paulus was lichamelijk afwezig, maar "in de geest" aanwezig. Daarbij kunnen we denken aan het feit dat Paulus in gedachten bij hen was. Meer voor de hand ligt echter dat Paulus doelt op de brief die hij aan de Korinthiërs schrijft. Wanneer deze in hun midden wordt voorgelezen, is hij als het ware zelf aanwezig.

Paulus heeft de situatie al beoordeeld en spreekt nu zijn oordeel uit.

> [4] In de naam van onze Heer Jezus, wanneer jullie en mijn geest vergaderd worden, samen met de kracht van onze Heer Jezus Christus,
> [5] leveren wij zo iemand over aan de satan tot verderf van het vlees…

Wat Paulus hier zegt, klinkt op het eerste gezicht zeer ernstig: "Wij geven zo iemand over aan de satan." Maar wat betekent dat?

overleveren
De man wordt overgeleverd aan de satan. Hierbij moeten we goed onderscheiden wat Paulus wel en niet zegt. Als we willen weten wat Paulus bedoelt met “overleveren” of “overgeven”, dan vinden we daarvan een sterk voorbeeld in Romeinen 1. Daar zegt hij driemaal dat God de mens overlevert aan de begeerten van zijn hart (:24), aan hartstochten van oneer (:26) en aan een verwerpelijk denken (:28).

God brengt de mens niet tot die praktijken. Hij laat hem daarin gaan. Hij levert hem daaraan over. Diezelfde gedachte vinden we hier terug. De man had zichzelf met zijn levenswandel in het domein van de satan begeven. Paulus zegt daarom niet dat hij daarheen gebracht moet worden, maar dat hij daaraan wordt overgeleverd. Wie vasthoudt aan het kwaad, wordt daaraan overgeleverd.

een gelovige
Van deze man wordt nergens gezegd dat hij een ongelovige is. Integendeel, hij bevindt zich "onder jullie" (:1) en "in jullie midden" (:2). Met zijn levenswandel bevindt hij zich echter in het domein van de satan. Het eindpunt daarvan is "verderf van het vlees". Dat klinkt ernstig, maar uiteindelijk is alle vlees vergankelijk.

Toch is dat niet het einddoel, want het doel van het overleveren van de man aan satan is positief:

> [5] (…) opdat de geest gered zal worden in de dag van de Heer Jezus…

Ook hieruit blijkt dat Paulus spreekt over een gelovige. Het doel is niet zijn ondergang, maar zijn redding. Dat sluit aan bij wat Paulus eerder schreef in 1 Korinthe 3. Iemands werken kunnen verbranden, terwijl hijzelf gered wordt, "maar alzo als door vuur heen" (1 Kor. 3:15). Ook hier eindigt Paulus niet bij oordeel, maar bij redding. Dat zal blijken in de dag van de Heer Jezus.

9. zuiver het oude zuurdeeg uit

In de vorige blog zagen we dat Paulus de man niet aanwijst als de oorzaak van het probleem. Zijn verwijt richt zich tot de Korinthiërs. Zij waren opgeblazen en niet bedroefd. Daardoor verkeerde de hele ecclesia in een ongezonde toestand.

Ook zagen we dat Paulus de man niet uit de ecclesia zet, maar hem overlevert aan de satan, met als doel dat zijn geest behouden wordt.

Nu vervolgt Paulus zijn betoog. Opnieuw richt hij zich niet tot de man, maar tot de ecclesia. Hij laat zien waar de werkelijke oorzaak van de misstanden lag.

> *1 Korinthe 5 (naar ISA)*
> [6] Jullie roem is niet goed. Weten jullie niet, dat een klein beetje zuurdeeg het gehele deeg doorzuurt?
> [7] Zuiver dan het oude zuurdeeg uit, opdat jullie een vers deeg zullen zijn, zoals jullie ongezuurd zijn.

Opvallend is dat Paulus niet schrijft dat zij ongezuurd moesten *worden*. Hij zegt: "zoals jullie ongezuurd *zijn*". De oproep is dus te leven in overeenstemming met wat zij in Christus al zijn. Juist vanuit die nieuwe identiteit roept Paulus vervolgens op het oude zuurdeeg uit te zuiveren.

zuurdeeg
Het zuurdeeg was niet de man, maar de roem van de Korinthiërs. Zij waren opgeblazen, terwijl zij hadden moeten rouwen. Hun opgeblazen houding was het zuurdeeg dat de hele ecclesia doorzuurde.

In de Schrift is zuurdeeg vaak een uitbeelding van valse leer. De Heer Jezus waarschuwde voor het zuurdeeg van de Farizeeën en Sadduceeën. Zijn discipelen begrepen eerst niet wat Hij bedoelde. Later blijkt dat Hij sprak over hun leer (Matt. 16:6,11-12).

Ook Paulus gebruikt dat beeld. Een klein beetje zuurdeeg doorzuurt het hele deeg. Zo werkt het ook met verkeerd onderwijs. De Korinthiërs stonden niet meer in de waarheid, maar hadden zich laten beïnvloeden door leraren die een andere boodschap brachten dan Paulus. Daardoor konden allerlei misstanden ontstaan. Een groot deel van de eerste Korinthebrief gaat over de gevolgen daarvan.

uitzuiveren
Wanneer Paulus zegt: "Zuiver dan het oude zuurdeeg uit", roept hij daarom niet op de man uit de ecclesia te verwijderen. Hij roept de Korinthiërs op om de oorzaak van de misstanden weg te doen: het verkeerde onderwijs dat hen had doorzuurd. Dat sluit ook naadloos aan bij de vorige hoofdstukken. Ook hier blijkt weer dat Paulus oproept afstand te nemen van afwijkend onderwijs en van hen die dat onderwijzen.

> [7] …Want ook ons Pascha werd voor ons geslacht: Christus.

ons Pascha
Bij het Pascha werd het zuurdeeg uit de huizen verwijderd, waarna het feest van de ongezuurde broden begon. Dat beeld past Paulus toe op Christus. Door Zijn sterven en opstanding is een nieuwe schepping aangebroken. Daarom past het oude zuurdeeg daar niet meer bij.

[8] Zo dan, laat ons feest vieren, niet in oud zuurdeeg, ook niet in zuurdeeg van kwaadaardigheid en boosaardigheid, maar in ongezuurde broden van zuiverheid en van waarheid.

De oproep van Paulus is daarom niet in de eerste plaats negatief, maar positief. Christus is immers ons Pascha. Daarom roept hij de Korinthiërs niet alleen op het oude zuurdeeg uit te zuiveren, maar vooral feest te vieren in de nieuwe schepping. Niet met het oude zuurdeeg, maar met de ongezuurde broden van zuiverheid en waarheid.

Opnieuw zien we dat de waarheid centraal staat in het betoog van Paulus. Alleen door vast te houden aan de gezonde leer kan de ecclesia werkelijk feest vieren als nieuwe schepping. Dat is uiteindelijk het doel van Paulus' betoog. De aandacht gaat niet uit naar tucht en uitsluiting, maar naar Christus, ons Pascha, en het feest van de nieuwe schepping.

10. zelfs niet met zo iemand eten (slot)

In de vorige blogs zagen we dat Paulus niet oproept de man uit de ecclesia te zetten, maar de Korinthiërs wijst op hun eigen houding en op het uitzuiveren van het zuurdeeg van de valse leer. In de laatste verzen van het hoofdstuk verduidelijkt hij zijn betoog nog verder.

1 Korinthe 5 (naar ISA)
[9] Ik schrijf aan jullie in de brief je niet te vermengen met ontuchtige mannen.

niet vermengen
Sommige vertalingen zeggen dat we *niet zouden omgaan* met ontuchtige mannen, of hoereerders. Maar het woord dat hier staat legt een ander accent. Wanneer we ons met hen *vermengen*, vallen verschillen weg en lijkt het of we bij elkaar horen.

Paulus heeft het hier niet over gelovigen die met hun zwakheden te kampen hebben. Eerder in de brief noemt hij de Korinthiërs nog "vleselijk" vanwege hun jaloezie en twist (1 Kor. 3:3). Hier gaat het om mensen die openlijk volharden in boosaardige praktijken zoals ontucht, afgoderij, oplichterij en beroving. Zulke praktijken zijn onverenigbaar met het evangelie. Een gelovige zou juist “de leer van God, onze Redder, in alles versieren” (Tit. 2:10).

[10] Niet geheel en al met de ontuchtige mannen van deze wereld, of met de hebzuchtigen en roofzuchtigen of afgodendienaars, want dan waren jullie verschuldigd de wereld uit te gaan.

niet de wereld
Paulus voorkomt direct een mogelijk misverstand. Hij roept niet op alle omgang met zondaren te vermijden. Dan zouden gelovigen de wereld uit moeten gaan. Juist voor deze wereld hebben wij een evangelie. De oproep van Paulus gaat dus niet over ongelovigen, maar over iets anders. Dat maakt hij in het volgende vers duidelijk.

[11] Maar nu schrijf ik aan jullie je niet te vermengen als iemand een broeder genoemd wordt, en dat hij een ontuchtige man is, of een hebzuchtige, of een afgodendienaar, of een schelder, of een dronkaard, of een roofzuchtige; met zo iemand zou je zelfs niet samen eten.

Nadat Paulus duidelijk heeft gemaakt dat hij niet spreekt over de wereld, legt hij nu uit wat hij wél bedoelt. Het gaat om iemand die een broeder genoemd wordt en tegelijkertijd openlijk volhardt in

boosaardige praktijken. Niet om iemand die door zwakheid struikelt, maar om iemand die in zulke praktijken blijft leven.

zelfs niet samen eten
Paulus zegt niet dat zo iemand uit de ecclesia moet worden gezet. Hij roept wel op geen gemeenschap met hem te hebben. Daarom voegt hij eraan toe: "met zo iemand zou je zelfs niet samen eten."

Samen eten is in de Schrift een uitdrukking van gemeenschap. Zolang iemand vasthoudt aan een levenswandel die haaks staat op het evangelie, is die gemeenschap in de praktijk verbroken. Daarmee plaatst hij zichzelf buiten die gemeenschap.

geen vijand
Dat betekent echter niet dat hij een vijand is geworden. Elders schrijft Paulus juist: "Houd hem niet voor een vijand, maar attendeer hem als een broeder" (2 Thess. 3:15). Ook hier is het doel niet zijn ondergang, maar zijn herstel.

> [12] Want wat gaat het mij aan, de buitenstaanders te oordelen? Oordelen jullie niet juist degenen, die binnen zijn?
> [13] God oordeelt de buitenstaanders. Doe de boosaardige uit jullie midden weg.

binnen en buiten
Paulus sluit zijn betoog af met een belangrijk onderscheid. De buitenstaanders laat hij aan Gods oordeel over. Het is nú niet aan de ecclesia om de wereld te oordelen, dat wacht voor de toekomst (1 Kor. 6:1-2).
Anders ligt het binnen de ecclesia. Daar moet onderscheid worden gemaakt tussen wat wel en niet in haar midden thuishoort. Daarom zegt Paulus: "Doe de boosaardige uit jullie midden weg."

de ecclesia
Deze oproep moet echter gelezen worden in het licht van het hele hoofdstuk. Vanaf het begin richt Paulus zijn verwijt niet tot de man, maar tot de ecclesia. Zolang zij opgeblazen bleven en de waarheid hadden losgelaten, kon het kwaad in hun midden voortbestaan. Waar de ecclesia zich laat reinigen door de waarheid, verdwijnt ook het kwaad uit haar midden.

slotconclusie
Wanneer we alle Schriftgedeelten uit deze serie naast elkaar leggen, valt iets op. De woorden van Paulus klinken soms scherp. Hij spreekt over mijden, zich onttrekken, afwijzen en zelfs over het overleveren aan de satan. Toch is zijn doel nergens de ondergang van een mens.

Steeds opnieuw blijkt dat Paulus de waarheid wil bewaren, de ecclesia gezond wil houden en degene die afdwaalt uiteindelijk wil winnen. Zelfs in 1 Korinthe 5 eindigt zijn oordeel niet met veroordeling, maar met de woorden: "opdat de geest gered zal worden in de dag van de Heer Jezus."

Afstand nemen is daarom bij Paulus nooit een doel op zichzelf. Het dient altijd een hoger doel: de waarheid bewaren, de eenheid van de ecclesia beschermen en uiteindelijk het herstel van mensen. Juist daarin zien we de gezindheid van Christus terug.